

Развитието на просветното дело след Кримската война в другите райони на Средните Родопи – Рупчоса и Златоградско, е аналогично с това в Ахъчелебийско.

Преломна за просветното дело в Широка лъка е годината 1872 г., когато в селото е условен Георги Богданов, родом от Перушица. По примера на Йоаким Груев той „съставил и първи пригответелни клас от ученици, завършили преди това началното училище.“ За него Стою Шишков пише: „Той преустрои училището, като открил и клас, та по тоя начин станал и основател на класното образование в Рупчос.“⁹ За всеотдайната учителска и обществена дейност широколъчани увеличават заплатата му на 7000 гроша и му построяват като дар двуетажен дом (Гъочев 1947, 71). В Чепеларе гръцкото духовно влияние също има доста солидни позиции. За първи път наред с гръцкия започва преподаването на български език през 1865/66 г. в училището при църквата „Свети Атанас“. Първите учители - Георги Найденов и Иван Калинов, подготвят почвата за промените в учебния процес.

Началото на новобългарската просвета в Чепеларе се поставя след 1867 г. в училището при новопостроената църква „Св.Богородица“.¹⁰ По-късно по инициатива на българския духовен водач в Пловдив Панарет двете училища в Чепеларе се обединяват. Високообразованите учители Стою Атанасов, родом от Устово и Васил Попстоянов, родом от Широка лъка, изхвърлят „старовремското обучение“, пише родоповедът Васил Дечев и организират обучението само на български език, като въвеждат нови учебници, помагала, карти и черни дъски (Дечев 1928, 252).

Обобщени данни за състоянието на училищното дело за 1871 г. в Рупчоско и Ахъчелебийско дава Йоаким Груев. От 21 български общини само в 10 има по едно първоначално училище – това са в Устово, Горно Райково, Долно Райково, Петково, Славеино, Момчиловци, Соколовци, Пашмакли, Чокманово и Полк.Серафимово, като най-много – 100 ученици, има в Устово. С изключение на Долно Райково, където има идея да се създаде девическо училище, в другите селища няма момичета ученички. В Рупчоса училищата са девет. Най-много ученици има в Чепеларе – 40 и Павелско – 30 ученика (Гиневски 2008, 66). И в останалите рупчоски селища – Хвойна, Орехово, Югово, Малево и Косово след Кримската война учебното дело бележи

9 Годишен отчет на държавното трикласно училище в Чепеларе. Пловдив, 1899, 1.

10 ДА – Смолян, Ф. 412 К, а. е. 3.